

Motion till riksdagen
2005/06:Ju15

av Leif Björnlod m.fl. (mp)
med anledning av skr. 2005/06:53

Hemlig teleavlyssning, hemlig
teleövervakning och hemlig
kameraövervakning vid
förundersökning i brottmål under år
2004

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att kraven för att använda tvångsmedel inte skall sänkas, liksom att hemliga tvångsmedel inte skall användas i en utökad omfattning jämfört med vad som är fallet i dag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om buggningens hot mot rättssäkerheten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen bör låta utreda hur de offentliga ombuden bättre skall kunna fullgöra sina uppdrag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vikten av att garantera medborgarna insyn och medel för att skydda sig mot integritetskränkande intrång från staten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vikten av att beakta Integritetsskyddskommitténs kommande ställningstaganden i frågor som rör den personliga integriteten.

Fel! Okänt namn på

Användning av hemliga tvångsmedel

Miljöpartiet de gröna anser att hemliga tvångsmedel är ett ingrepp i den personliga integriteten. Den personliga integriteten är skyddad i grundlagen men även enligt Europakonventionen artikel 8 om rätten till privatliv.

Vi ser det som problematiskt att användning av hemlig teleavlyssning, hemlig kameraövervakning och hemlig teleövervakning medför att såväl den oskyldiga avlyssnade som tredje part utsätts för en onödig och obefogad integritetskränkning.

Regeringen fastställer i sin skrivelse nyttan av de hemliga tvångsmedlen i kampen mot bl.a. narkotikarelaterad brottslighet. Vi delar inte bedömningen av nyttan och behovet av dessa åtgärder. Dessutom aviserar regeringen vilka förslag som snart väntas läggas fram till riksdagen, nämligen förslagen om att den öppna polisen ska kunna använda hemliga tvångsmedel och dessutom ett förslag om hemlig rumsavlyssning, s.k. buggning.

Miljöpartiet är negativt till buggning och en utökad användning av de hemliga tvångsmedel som vi har idag. Nedan utvecklar vi våra åsikter om detta och vår syn på behovet av rättssäkerhetsgarantier.

Polisens användning av hemliga tvångsmedel

I regeringens skrivelse beskrivs Justitiedepartementets beredning av ett förslag om att polisen ska kunna använda hemliga tvångsmedel. Enligt förslaget ska kraven på graden av misstanke sänkas betydligt från dagens – det ska gälla brott som ger minst två års fängelse. Går utredningens förslag igenom kommer en domstol kunna ge tillstånd till hemliga tvångsmedel då polisen ”kan anta” att ett brott som hotar samhället kommer äga rum.

Regeringen grundar sitt förslag på en utredning av Solveig Riberdahl som kritiserats hårt av justitiekansler Göran Lambertz, Advokatsamfundet och Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet.

Justitiekanslern kritiserar avvägningen mellan polisens behov av att bekämpa brott och intrånget i den personliga integriteten och menar att det blir ”mest pannkaka”.

Advokatsamfundet har i sitt remissvar påtalat den överhängande risken att de hemliga tvångsmedlen nu drabbar en större krets av människor, exempelvis vänner och anhöriga till misstänkta.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet skriver i sin remiss: ”På en rent abstrakt nivå, om förslaget blir lag, skapas det utrymme för den typ av kontroll av befolkningen som man mer förknippar med starkt auktoritära regimer än med demokratiska stater.”

Enligt nämnden är det viktigt att skapa starka rättssäkerhetsgarantier mot missbruk av tvångsmedlen samt mycket säkra kontrollmekanismer. Här aktualiseras diskussionen om rollen för de offentliga ombuden, domstolen och förslaget om inrättande av en tvångsmedelsnämnd. Denna diskussion förs nedan.

Sammanfattningsvis anser Miljöpartiet därför att de förslag som regeringen aviserar i skrivelsen om sänkta krav på brottsmisstanke för att låta polisen använda de hemliga tvångsmedlen som ogenomtänkta och en fara för rättssäkerheten. Rättssäkerhet kräver nämligen att proportionalitets-, ändamåls- och behovsprinciperna är tillgodosedda. Enligt Europakonventionen krävs att ingripanden i privatlivet är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Med regeringens skrivelser om kommande integritetskränkningar ges bilden av ett hafsverk där de stora ingripandena i den personliga integriteten inte ackompanjeras av handfasta och effektiva garantier för den enskildes rättssäkerhet.

Buggning

I skrivelsen framgår det att förslaget om buggning, s.k. hemlig rumsavlyssning, bereds inom Regeringskansliet. Vi har därför följande synpunkter.

Buggning är ett hemligt tvångsmedel med mycket långtgående ingrepp i den enskildes integritet. Vi delar f.d. justitieombudsman Claes Eklundhs bedömning i ett remissvar på Buggningsutredningens betänkande att det inte är fråga om en gradskillnad utan snarare en artskillnad mellan buggning och s.k. integritetskränkande tvångsmedel som hemlig teleavlyssning. Följderna av teleavlyssning är begränsade till att avse den del av den misstänktes dagliga handhavanden som utgörs av telefonsamtal eller liknande kommunikation, medan buggning däremot i princip kan avse var som helst, när som helst och registrerar alla typer av samtal och andra ljud. I sakens natur ligger att risken för att oskyldiga personers samtal kommer att avlyssnas är mycket större än vid hemlig teleavlyssning.

Miljöpartiet delar JO Mats Melins synpunkt på förslaget ”att detta riskerar att leda till att äventyra allmänhetens tilltro till polisen och rättsväsendet i övrigt och därigenom få betydande samhällsskadliga effekter”. Vi motsätter oss därför ett framtida lagförslag om att införa buggning.

Garantier för rättssäkerhet

Domstolarnas och de offentliga ombudens roll

Sedan tidigare ska beslut om hemliga tvångsmedel fattas av domstol utan att den misstänkte själv är närvarande. För att bevaka den enskildes rätt och personliga integritet har ett system med offentliga ombud tillsatts. De offentliga ombuden ska också bevaka att principerna för tvångsmedelsanvändning efterlevs. Enligt vad regeringen uppger har införandet av de offentliga ombuden till dags dato inte ökat antalet avslag på ansökan om hemlig kameraövervakning. Vad gäller hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning har endast en begäran om tillstånd avslagits av domstol år 2004.

Under 2005 har många av de offentliga ombuden starkt kritiserat deras ytterst begränsade möjligheter att hjälpa medborgarna tillvarata sina medbor-

Fel! Okänt namn på

gerliga fri- och rättigheter. Det har framkommit att såväl domstolens som de offentliga ombudens reella möjligheter att pröva en ansökan om exempelvis hemlig teleavlyssning är ytterst minimala. Det skulle t.o.m. kunna ifrågasättas om inte den rättsliga prövningen och de offentliga ombudens inblandning i proceduren är av rent formellt slag. Det är mot denna bakgrund angeläget att de offentliga ombudens roll i försvaret av medborgarnas integritet blir föremål för ytterligare utredning.

Tvångsmedelsnämnden

Vidare har en utredning föreslagit att inrätta en särskild nämnd, tvångsmedelsnämnden, med uppgift att granska myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel. Vad utredningen inte har tagit ställning till är inrättandet av ett kontrollorgan för myndigheternas användning av tvångsmedel som är underställt riksdagen, liksom Justitieombudsmannen är. Utredningen vill att nämnden ska ligga under regeringen. Vi menar att det är lämpligare att ett kontrollorgan underställs riksdagen.

Dessutom anser vi att kontrollorganets kompetens borde ha utretts ytterligare och att organet borde ha möjlighet såväl att granska enskilda ärenden som att göra system- och verksamhetstillsyn. Detta skulle vara ett sätt att stärka enskildas integritet, ge dem en möjlighet att åtminstone i efterhand få reda på vad som hänt, liksom att få en redovisning av om de hemliga tvångsmedlen haft önskad effekt.

Reella rättssäkerhetsgarantier

Det ter sig inte desto mindre förvånande att regeringens planer på ökade ingrepp i medborgarnas personliga integritet inte ackompanjerats av vederbörliga kontrollorgan och åtgärder för att försäkra effektiviteten och säkerheten i användningen av de hemliga tvångsmedlen.

Utöver de aviserade förslagen om att låta den öppna polisen använda hemliga tvångsmedel med sänkta krav på brottsmisstanke och buggning, har flera andra lagförslag motiverats för rikets säkerhet och i kampen mot terrorism, bl.a. DNA-registrering, maskeringsförbudet och Försvarets radioanstalts (FRA) utökade avlyssning av medborgarna. Sammantaget ser vi att den utveckling som Socialdemokraterna förespråkar är vägen mot ett övervaknings-samhälle.

Det är inte minst högst anmärkningsvärt att regeringen inte vill invänta Integritetsskyddskommitténs betänkande som väntas i mars 2007. Detta skickar ett tydligt budskap till svenska folket att regeringens avvägningar för att säkerställa medborgarnas rättssäkerhet är tomma ord. Integritetsskyddskommitténs slutsatser kommer alltså inte att bli föremål för avvägningar i regeringens iver att införa ”antiterrorlagar”. Vi ser det således som ofrånkomligt att regeringen inväntar Integritetsskyddskommitténs betänkande för att därefter föreslå

Fel! Okänt namn på

lämpliga åtgärder för att tillförsäkra medborgarna reella rättssäkerhetsgarantier.

Miljöpartiet kan i enskilda fall se behovet av integritetsingripande åtgärder för att komma åt grov brottslighet, men när de olika förslagen ses tillsammans skapar de en övertydlig bild av byggandet av ett övervakningssamhälle. Vi kan inte acceptera att medborgarnas rättssäkerhet äventyras på ett sådant sätt och kommer således fortsättningsvis arbeta mot integritetskränkande lagförslag och för effektiva och starka rättssäkerhetsgarantier.

Stockholm den 20 januari 2006

Leif Björnlod (mp)

Gustav Fridolin (mp)

Ulf Holm (mp)

Mikael Johansson (mp)